

КІЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
з науково-методичної та
навчальної роботи

2016р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ. ДОМРА. ГІТАРА (ІІІ-ІV курс)

Галузь знань – 0202 «Мистецтво»

Напрям підготовки – 6.020204 «Музичне мистецтво»

Освітній рівень – перший (бакалаврський)

Інститут мистецтв

КІЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	Ідентифікаційний код 02138554
Начальник відділу	моніторингу якості освіти
рограма №	2534
Ініцієт	(підпис) (президент, директор)
«...»	2016

2016 – 2017 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

А.О. Таранник

Робоча програма навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент. Домра. Гітара» для студентів галузі знань 0202 «Мистецтво» напряму підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) освітнього рівня.

Розробник:

Сахарова Лідія Олексandrівна, викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв

Протокол від « 7 » вересня 2016 року №1

Завідувач кафедри інструментально-
виконавської майстерності

(підпис)

О.С.Плохотнюк

© Сахарова Л.О., 2016
© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
I. Опис предмета навчальної дисципліни	6
II. Тематичний план навчальної дисципліни	7
III. Програма навчального курсу	8
IV. Навчально-методична карта дисципліни	10
V. Завдання для самостійної роботи	12
VI. Система поточного та підсумкового контролю	14
VII. Форми і методи навчання	18
VIII. Методичне забезпечення курсу	19
IX. Екзаменаційні вимоги	19
X. Орієнтовний репертуар	20
Варіанти державної програми.....	25
XI. Рекомендована література	26
Основна література	26
Додаткова література	27

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча програма з навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент. Домра. Гітара» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено на основі освітньої програми підготовки бакалаврів з галузі знань 0202 «Мистецтво» напряму підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво» (на базі повної загальної середньої освіти).

Програма розрахована на студентів музичних спеціальностей вищих навчальних закладів III – IV рівня акредитації. Її укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу. У програмі визначено обсяг знань і вмінь, які повинен опанувати бакалавр музичного мистецтва в інструментальному класі.

Мета навчального курсу – формування *інструментально-виконавської компетентності* та розвиток творчого потенціалу студента у процесі засвоєння навчального репертуару для домри, гіари; підготовка студента до інструментально-виконавської діяльності в середніх загальноосвітніх навчальних закладах.

Завдання навчального курсу «Основний музичний інструмент. Домра. Гітара»:

1. Формування інструментально-виконавських умінь студентів у процесі засвоєння гам, вправ, етюдів, музичних творів різних форм і жанрів.

2. Накопичення музичного репертуару для проведення різних форм навчальної та позакласної діяльності у шкільних та культурно-освітніх установах.

3. Створення професійної основи для подальшої самостійної роботи майбутнього вчителя музичного мистецтва засобами вільного володіння музичним інструментом.

4. Формування майбутнього фахівця як особистості – виховання інтересу до педагогічної діяльності і навичок самостійної роботи, виховання загальної музичної культури та працездатності, розвиток музично-аналітичного мислення.

5. Засвоєння навичок сценічної культури.

6. Формування індивідуального виконавського стилю.

Міждисциплінарний взаємозв'язок. Засвоєння навчального курсу «Основний музичний інструмент. Домра. Гітара» передбачає інтеграцію знань, умінь і навичок з таких дисциплін: додатковий музичний інструмент; оркестровий клас; сольфеджіо; історія музики.

У процесі вивчення дисципліни «Основний музичний інструмент. Домра. Гітара» студент має опанувати такі фахові та загальні **компетентності**:

- *інструментально-виконавська* (вільне володіння музичним інструментом (домрою/гітарою) та здатність його використовувати у навчальній і концертно-виконавській діяльності; володіння навичками читання нот з аркуша, транспонування, добору музики на слух; володіння методами навчання гри на музичних інструментах; здатність організувати інструментальне музикування школярів на уроках музичного мистецтва та в позанавчальний час);
- *світоглядна* (наявність ціннісно-орієнтаційної позиції; загальнокультурна ерудиція, світогляд; розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії; збереження національних духовних традицій);
- *інформаційна* (здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань; здатність до ефективного використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет, які містять текстовий, аудіо- і відеоматеріал у соціальній та професійній діяльності);
- *самоосвітня* (здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку; спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію у фаховій діяльності; прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху).

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

І. ОПИС ПРЕДМЕТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ. ДОМРА. ГІТАРА»

Курс	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів відповідних ECTS: Шкурс – 3 IV курс – 5</p> <p>Кількість змістових модулів: III курс – 2 IV курс – 2</p> <p>Загальна кількість годин : III курс – 108 IV курс – 180</p> <p>Кількість годин на тиждень: III курс – 2 IV курс – VII семестр- 4; VIII семестр – 2</p>	<p>Шифр та назва галузі знань: 0202 – «Мистецтво».</p> <p>Шифр та назва напряму підготовки: 6.020204 – «Музичне мистецтво».</p> <p>Освітній рівень: перший (бакалаврський)</p>	<p>Обов'язкова дисципліна</p> <p>Рік підготовки: 3, 4</p> <p>Семестри: 5 – 8</p> <p>Аудиторні (практичні) заняття: III курс – 58 год. IV курс – 92 год.</p> <p>Самостійна робота: III курс – 10 год. IV курс – 44 год.</p> <p>Модульний контроль: III курс – 4 год. IV курс – 8 год.</p> <p>Семестровий контроль III курс – 36 год. IV курс – 36 год.</p> <p>Вид підсумкового контролю: <i>Екзамени</i> VI, VIII сем.</p>

ІІ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ. ДОМРА. ГІТАРА»

№ тем	Назви теоретичних/практичних розділів	Кількість годин								
		Усього	Аудиторні	Із них:						
				Практичні	Самостійна робота	Модульний контроль	Семестровий контроль			
ІІІ курс										
V семестр – Змістовий модуль 5										
5.1	Взаємозв'язок фразування та інших засобів художньої виразності. Агогіка.	9	8	8	1					
5.2	Фразування і проблеми ансамблевого виконавства.	9	8	8	1					
5.3	Колористичні можливості інструмента.	8	7	7	1					
5.4	Творча робота з репертуарною програмою	8	7	7	1					
	МКР	2				2				
	Усього за V семестр	36	30	30	4	2				
VI семестр – Змістовий модуль 6										
6.1	Розвиток поліфонічного слуху.	12	10	10	2					
6.2	Інтенсивність тремолювання	9	8	8	1					
6.3	Удосконалення роботи над технічним розвитком студентів, розвинення різних видів техніки.	13	10	10	3					
	МКР, семестровий контроль	38				2	36			
	Усього за VI семестр	72	28	28	6	2	36			
	Усього за навчальний рік:	108	58	58	10	4	36			
ІV курс										
VII семестр – Змістовий модуль 7										
7.1	Концепція виконавської техніки. діалектика зросту й рівня технічної майстерності (зміст і форма).	27	18	18	9					

7.2	Підпорядкування структури мелодико-ритмічних зв'язків метричним тяжінням як показник «метричного» рівня іntonування	24	16	16	8		
7.3	Формування активного творчого інтересу до виконуваних творів.	24	16	16	8		
7.4	Удосконалення технічного розвитку студентів	27	18	18	9		
	МКР	6				6	
	Усього за VII семестр	108	68	68	34	6	

VIII семестр – Змістовий модуль 8

8.1	Тема 28. Розвиток навичок стилювої і жанрової інтерпретації творів.	12	8	8	4		
8.2	Тема 29. Розширення музичного світогляду.	12	8	8	4		
8.3	Тема 30. Реалізація художньо-виконавських завдань державної програми з основного музичного інструменту.	10	8	8	2		
	МКР, семестровий контроль	38				2	36
	Усього за VIII семестр	72	24	24	10	2	36
	Усього за навчальний рік:	180	92	92	44	8	36

ІІІ. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5 (ІІІ КУРС, V СЕМЕСТР)

Тема 5.1. Взаємозв'язок фразування та інших засобів художньої виразності. Агогіка. Проблема компенсації музичного часу.

Тема 5.2. Фразування і проблеми ансамблевого виконавства. Ознайомлення з фактурними особливостями, специфікою читання з листа сольних, ансамблевих творів та творів шкільного репертуару.

Тема 5.3. Колористичні можливості інструмента. Специфічні штрихи та прийоми гри на домрі, гітарі.

Тема 5.4. Творча робота з репертуарною програмою, поняття форми, відчуття цілісності музичного твору.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6 (ІІ КУРС, VI СЕМЕСТР)

Тема 6.1. Розвиток поліфонічного слуху. Опанування 2—4 голосної фактури для шкільного репертуару. Закріплення навичок виконання пісні під власний супровід.

Тема 6.2. Інтенсивність тремолювання. Динаміка, мікродинаміка, філірування звуку.

Тема 6.3. Удосконалення роботи над технічним розвитком студентів, розвинення різних видів техніки. Опанування сучасних ритмів на основі вивчення та осмислення різноманітних ритмічних схем та формул дитячої музики.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7 (ІVКУРС, VII СЕМЕСТР)

Тема 7.1. Концепція виконавської техніки. Діалектика зростання і рівня технічної майстерності (зміст і форма).

Тема 7.2. Підпорядкування структури мелодико-ритмічних зв'язків метричним тяжінням як показник «метричного» рівня іntonування.

Тема 7.3. Формування активного творчого інтересу до виконуваних творів.

Тема 7.4. Удосконалення технічного розвитку студентів, творча робота над творами державної програми.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8 (ІVКУРС, VIII СЕМЕСТР)

Тема 8.1. Розвиток навичок стильової і жанрової інтерпретації творів.

Тема 8.2. Розширення музичного світогляду. Відчуття динамічної, ритмічної та художньої цілісності творів. Характеристика рис кожного музичного твору.

Тема 8.3. Реалізація художньо-виконавських завдань державної програми з основного музичного інструменту.

IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ. ДОМРА. ГІТАРА»
ІІІ курс

Аудиторні (практичні) заняття – 58 год. Самостійна робота – 10 год. Модульний контроль – 4 год. Семестровий контроль – 36 год.

Модулі	Змістовий модуль 5 (V семестр)				Змістовий модуль 6 (VI семестр)		
Балів за модуль	360 балів				349 балів		
Кількість занять	8	8	7	7	10	8	10
Теми занять	Тема 5.1 Взаємозв'язок фразування та інших засобів художньої виразності. Агогіка.	Тема 5.2 Фразування і проблеми ансамблевого виконавства.	Тема 5.3 Колористичні можливості інструмента.	Тема 5.4 Творча робота з репертуарною програмою	Тема 6.1 Розвиток поліфонічного слуху.	Тема 6.2 Інтенсивність тремолювання.	Тема 6.3 Удосконалення роботи над технічним розвитком студентів
Відвідування	4 б.	4 б.	3,5 б.	3,5 б.	5 б.	4 б.	5 б.
Робота під час занять	80 б.	80 б.	70 б.	70 б.	100 б.	80 б.	100 б.
Самостійна робота	5 б.*1г. = 5 б.	5 б.*1г. = 5 б.	5 б.*1г. = 5 б.	5 б.*1г. = 5 б.	5 б.*2г. = 10 б.	5 б.*1г. = 5 б.	5 б.*3г. = 15 б.
МКР	25 б.				25 б.		
Рейтинговий бал	Усього за період роботи до екзамену – 709 балів (що прирівнюється до 60 балів з урахуванням коефіцієнта – 11,8)						
Підсумковий контроль	–				Екзамен – 40 балів		

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ. ДОМРА. ГІТАРА»
IV курс

Аудиторні (практичні) заняття – 92 години. Самостійна робота – 44 год. Модульний контроль – 8 год. Семестровий контроль – 36 год.

Модулі	Змістовий модуль 7 (VII семестр)				Змістовий модуль 8 (VIII семестр)		
Балів за модуль	909 балів				327 балів		
Кількість занять	18	16	16	18	8	8	8
Теми занять	Тема 7.1 Концепція виконавської техніки	Тема 7.2 Підпорядкування структури мелодико-ритмічних зв'язків метричним тяжінням	Тема 7.3 Формування активного творчого інтересу до виконуваних творів	Тема 7.4 Удосконалення технічного розвитку студентів	Тема 8.1 Розвиток навичок стильової і жанрової інтерпретації творів	Тема 8.2 Розширення музичного світогляду.	Тема 8.3 Реалізація художньо-виконавських завдань державної програми з основного музичного інструменту.
Відвідування	9 б.	8 б.	8 б.	9 б.	4 б.	4 б.	4 б.
Робота під час заняття	180 б.	160 б.	160 б.	180 б.	80 б.	80 б.	80 б.
Самостійна робота	56.*9г.=45 б.	56.*8г.=40 б.	56.*8г.=40 б.	56.*9г.=45 б.	56.*4г.=20 б.	56.*4г.=20 б.	56*2г.=10 б.
МКР	25 б.				25 б.		
Рейтинговий бал	Усього за період роботи до екзамену – 1236 балів (що прирівнюється до 60 балів з урахуванням коєфіцієнта – 20,6)						
Підсумковий контроль	–				Екзамен – 40 балів		

V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

За самостійну підготовку до кожного заняття студент отримує 5 балів.

III курс

№	Зміст завдання	К-сть годин	Література	Академічний контроль	Бали
5.1	Взаємозв'язок фразування та інших засобів художньої виразності. Агогіка. Проблема компенсації музичного часу	1	Основна література:3-5,7-10, Додатков а:9,11-13,15-17,21,25	Контроль на індивідуальному занятті	5
5.2	Фразування і проблеми ансамблевого виконавства.	1	Основні літ.1-10, Додатков а:1,7,8,10-16	Контроль на індивідуальному занятті	5
5.3	Колористичні можливості інструмента	1	Додатков а літератур а:1-7,10,12-13,15,20,22	Контроль на індивідуальному занятті	5
5.4	Творча робота з репертуарною програмою	1	Основні літ.1-10, Додатков а:1,7,8,10-16	Контроль на індивідуальному занятті	5
6.1	Розвиток поліфонічного слуху. Опанування 2 – 4 голоса фактури.	2	Основна література:1,3-5,8-10,додатков а:1,7,9,12-14,16,17,20,25	Контроль на індивідуальному занятті	10
6.2	Інтенсивність тремолювання. Динаміка, мікродинаміка	1	Основні літ.7,9,10, Додатков а:11,12,19,24.	Контроль на індивідуальному занятті	5
6.3	Удосконалення роботи над технічним розвитком студентів, розвинення різних видів техніки.	3	Основна література:1,3-5,8-10,додатков а:1,7,9,12-14,16,17,20,25	Контроль на індивідуальному занятті	15
Усього		10			50

IV курс

№	Зміст завдання	К-сть годин	Література	Академічний контроль	Бали
7.1	Концепція виконавської техніки. діалектика зристу і рівня технічної майстерності (зміст і форма).	9	Основна літератур а:1,3-5,8-10,додатк ова-1,7,9,12-14,16,17,2 0,25	Контроль на індивідуальному занятті	45
7.2	Підпорядкування структури мелодикоритмичних зв'язків метричним тяжінням	8	Осн.літ.1-10, Додатков а:1,7,8,10-16	Контроль на індивідуальному занятті	40
7.3	Формування активного творчого інтересу до виконуваних творів	8	Додатков а літератур а:1-7,10,12-13,15,20,2 2	Контроль на індивідуальному занятті	40
7.4	Удосконалення технічного розвитку студентів	9	Осн.літ.1-10, Додатков а:1,7,8,10-16	Контроль на індивідуальному занятті	45
8.1	Розвиток навичок стильової і жанрової інтерпретації творів	4	Основна літератур а:1,3-5,8-10,додатк ова-1,7,9,12-14,16,17,2 0,25	Контроль на індивідуальному занятті	20
8.2	Розширення музичного світогляду. Відчуття динамічної, ритмічної та художньої цілісності творів	4	Основна літератур а:1,3-5,8-10,додатк ова-1,7,9,12-14,16,17,2 0,25	Контроль на індивідуальному занятті	20
8.3	Реалізація художньо-виконавських завдань державної програми з основного музичного інструменту.	2	Основна літератур а:1,3-5,8-10,додатк ова-1,7,9,12-14,16,17,2 0,25	Контроль на індивідуальному занятті	10
Усього		44			220

VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Навчальні досягнення бакалаврів із дисципліни «Основний музичний інструмент» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види контролю. Систему рейтингових балів для видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) наведено у таблицях нижче.

Розрахунок рейтингових балів за видами навчальної діяльності ІІІ курс

№ п\п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів за одиницю	Кількість одиниць	Усього балів
1.	Відвідування індивідуальних занять	0,5	58	29
2.	Робота на індивідуальних заняттях	10	58	580
3.	Модульні контрольні роботи	25	2	50
4.	Самостійна робота	5	10	50
	Усього за період роботи до екзамену			709
	Коефіцієнт			11,8
5.	Екзамен	40	1	40

IV курс

№ п\п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів за одиницю	Кількість одиниць	Усього балів
1.	Відвідування індивідуальних занять	0,5	92	46
2.	Робота на індивідуальних заняттях	10	92	920
3.	Модульні контрольні роботи	25	2	50
4.	Самостійна робота	5	44	220
	Усього за період роботи до екзамену			1236
	Коефіцієнт			20,6
5.	Екзамен	40	1	40

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаврів застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне прослуховування, співбесіда, екзамен.

Методи самоконтролю: уміння самостійно вивчити та проводити самоаналіз творів програмного репертуару.

Порядок переведення рейтингових показників успішності в європейську шкалу ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82 – 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 – 81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1 – 34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень бакалаврів

- попереднє оцінювання (діагностика рівнів музично-естетичного та фахового розвитку, з'ясування індивідуальних особливостей та здібностей студента);
  - оцінювання систематичності відвідування занять;
  - оцінювання активності й результативності роботи студента протягом аудиторного індивідуального заняття;
  - оцінювання процесу та результату розв'язування студентом проблемних задач, вирішення творчих завдань;
  - оцінка самостійної підготовки студента до аудиторного індивідуального заняття, якості виконання завдань для самостійної роботи; перевірка роботи з рекомендованою літературою, методичними посібниками, словниками, нотними, аудіо-, відеоматеріалами та електронними ресурсами; поточне оцінювання готовності студента до звітних заходів, концертів, конкурсів тощо;
  - врахування самоаналізу, самооцінки студента та взаємооцінювання виступів студентів на звітних заходах, концертах, конкурсах тощо;
  - оцінювання технічного рівня підготовки студента на технічному заліку;
  - оцінювання результатів виконавської та лекційно-виконавської практики;
  - оцінювання навчально-творчого проекту;
  - оцінювання виступу студента на звітних (концертних) заходах (академічному концерті, заліку, іспиті, контролльному уроці, сольному концерті, фестивалі, конкурсі, олімпіаді, лекції-концерті тощо) за наступними критеріями:
    - яскравість та адекватність розкриття художнього образу музичного твору і володіння засобами музично-образної виразності – звуковидобуванням та іntonуванням, темпо-ритмічними та динамічними характеристиками з домового виконавства;
    - технічна досконалість виконання.

Кількість балів за роботу з індивідуальним програмовим матеріалом під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від таких вимог:

- своєчасність грамотного відтворення нотного тексту;
- повний обсяг реалізації технічних завдань;
- якість виконання навчальних завдань;
- компетентність в галузі шкільного (професійного) репертуару;
- творчий підхід у виконанні індивідуальної програми;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- реалізація виконавського задуму програмного матеріалу.

**Розподіл балів за темами змістових модулів,
що присвоюються студентові упродовж вивчення навчального курсу
«Основний музичний інструмент. Домра. Гітара»**

ІІІ КУРС

V семестр					VI семестр			
Змістовий модуль 5 (практичні заняття + самостійна робота)					Змістовий модуль 6 (практичні заняття + самостійна робота)			
Тема 5.1	Тема 5.2	Тема 5.3	Тема 5.4	МКР	Тема 6.1	Тема 6.2	Тема 6.3	МКР
89	89	78,5	78,5	25	115	89	120	25
360 балів					349 балів			
Усього за період роботи до екзамену – 709 балів (що прирівнюється до 60 балів з урахуванням коефіцієнта – 11,8). Екзамен – 40 балів								

ІІІІ КУРС

VII семестр					VIII семестр			
Змістовий модуль 7 (практичні заняття + самостійна робота)					Змістовий модуль 8 (практичні заняття + самостійна робота)			
Тема 7.1	Тема 7.2	Тема 7.3	Тема 7.4	МКР	Тема 8.1	Тема 8.2	Тема 8.3	МКР
234	208	208	234	25	104	104	94	25
909 балів					327 балів			
Усього за період роботи до екзамену – 1236 балів (що прирівнюється до 60 балів з урахуванням коефіцієнта – 20,6). Екзамен – 40 балів								

VII. ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- аудиторні індивідуальні заняття із застосуванням індивідуальних методів музично-естетичного виховання та навчання грі на домрі креативної спрямованості (пояснення, демонстрування, спостереження та самоспостереження, контроль і самоконтроль, самооцінка тощо);
- робота з рекомендованою літературою, методичними посібниками словниками, нотними, аудіо- та відеоматеріалами, електронними ресурсами з використанням методів педагогічної підтримки та педагогічного супроводу;
- розв'язування проблемних задач із застосуванням методу навчальної дискусії та діалогової взаємодії;

- виконання творчих завдань із застосуванням суб'єкт-суб'єктних (діалогічних) та інтерактивних (рефлексивних) методів виховання і методу практичної перевірки. Творча робота з концертмейстером.
- консультивативна робота над навчально-творчим проектом (підготовка до сольного концерту, виступу на фестивалі, конкурсі, олімпіаді; лекцій-концерту; виступу в концерті (лекцій-концерті); підготовки доповіді на наукову конференцію або методичний семінар; підготовка доповіді на засідання студентської наукової проблемної групи (науково-методичного гуртка); написання реферату тощо);
- робота на відповідних сайтах Інтернету.

VIII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

1. Навчальні посібники (ноти дискети).
2. Робоча навчальна програма.
3. Збірки дитячих п'єс.
4. Збірки музично-художніх творів.
5. Збірки ансамблевої музики.
6. Збірки джазової, естрадної музики.
7. Використання комп'ютерної техніки

IX. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ВИМОГИ

Програма екзамену складається з творів, різних за змістом, стилем, фактурою і формою, яка повинна максимально відтворювати рівень виконавських навичок і умінь студента, рівень його загальної музичної культури.

Програма екзамену повинна включати:

Твір великої форми (сонатне аллегро, рондо, частина концерту, варіації);
П'єси; Твір шкільного репертуару.

Усі твори мають продемонструвати різні аспекти підготовки майбутнього вчителя музики, музичного керівника.

Велика форма (соната, рондо, концерт) вимагає від студента вміння опанувати драматургію музичного образу і надає можливість здобути навички концептуального мислення.

П'єси – уміння виразно виконувати музичні твори різni за стилем, змістом, різноманітних за жанром, використовуючи різні засоби музично-художньої виразності (артикуляція, іntonування, фразування, темп, динаміка, агогіка), та розкрити зміст авторського задуму.

Твір з програми слухання музики у школі має практичне спрямування і вимагає застосування знань програмного матеріалу під час виконання завдань з вивчення музичного репертуару.

Викладач диференційовано підходить до складання програм для

студента. Екзаменаційні програми студентів з основного музичного інструменту обговорюються на засіданні предметної комісії на початку навчального року.

X. ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР

Орієнтовний репертуар для гітари - III курс

Варіант I.

Й.С.Бах Прелюдія и фуга ля мінор з другої лютневої сюїти.

Ф.Молино . Сонатіна соль мажор.

Ф.Морено Тороба . «Ториха» (Елегія)

М.Висотський . «Пряха»

О.Іванов-Крамської . «Тарантелла»

Варіант II.

Л.Мілан . Павана.

Н.Паганіні . Сонатина До мажор.

Д.Чимароза . Соната ля мажор.

М.Висотський . «Уж как пал туман»

М.Морков . Прелюдія.

Варіант III.

С.Вейс . «Фантазія»

Л.Ронкаллі . Сюїта старовинних танців.

С.Руднєв . «Хуторок»

В.Козлов. . «Східний танок».

Ф.Морено Тороба . Срн Інфати

для домри - III курс Інструктивний і технічний матеріал

Гами - трьохоктавні у всіх тональностях; продовження роботи над основними штрихами.

Усі види арпеджіо. Подвійні ноти у всьому діапазоні гам, які вивчаються.

Трьох- чотирьохструнні акорди.

Вправи в «настройці» хору.

Вивчення хроматичних гам у межах двох октав.

Збірники гам і вправ

С.Коргуєв. Вправи у подвійних нотах

К.Флеш. Гами та арпеджіо

О.Шевчик. Вправи у подвійних нотах, оп. 9

Г.Шрадік. Вправи: зошити №1,2

А.Григорян. Гами і арпеджіо

Етюди

Н.Бакланова. Етюди на складне іntonування

Ш.Данкля. Етюди, оп. 73

Я.Донт. Етюди, оп. 35

Р.Крейцер. Етюди

П.Роде. 24 каприса

О.Львов. 24 етюда

Варіант I.

В.Моцарт. Концерт № 4-Ічастина

Г.Венявський. Легенда

В.Барток. Мазурка ля мінор

В.Власов. Пісня-балада

М.Лисенко. Романс Ля-бемоль мажор

Варіант II.

А.Кореллі. Фолія /ред. Ф.Давида/

С.Прокоф'єв. Чотири п'єси з балета "Ромео і Джульєтта"

М.Раков. Скерцино

К.Данькевич. Пісня і танець

М.Римський-Корсаков. Політ джмеля

Варіант III.

А.Вівальді. Концерт «Зима» з циклу «Пори року»

П.Сарасате. Андалузький романс.

О.Циганков. Експромт у стилі кантри.

О.Некрасов. Гуцульське коло.

К.Домінчен. Романс

**Програмний мінімум для студентів IV курсу
для гітари**

Варіант I.

Д.Фаскоріні . «Паванилья та варіації»

М.Венто . Соната.

С.Руднєв . Варіації на тему Р.Н.П. «Вечерний звон».

Ф.Морено Тороба . Кастильська сюїта.

Е.Віла-Лобос . Прелюдія №5.

Варіант II.

В.Галілей . «Сюїта» ре мажор.

Ф.Таррего . «Арабське капріччо»

Д.Скарлатті . Соната Ля мажор.

С.Руднєв . Фантазія на тему Р.Н.П. «Липа вікова»

Т.Хренніков «Колискова Свіtlани»

Варіант III.

Й.С.Бах. Жига та дубль з сюїти ля мінор.

М.Джуліані . Варіації на тему іспанської фолії.

С.Руднєв . Варіації на тему Р.Н.П. «Ой, да ты, калинушка».

А.Барріос Останнє тримоло.

О.Ольшанский . «Балаган»

Орієнтовний репертуар для домри - IV курс.

Інструктивний і технічний матеріал

Гами трьохоктавні у всіх тональностях. Штрихи, арпеджіо, подвійні ноти, акорди. Хроматичні двохоктавні гами.

Збірники гам і вправ

А.Григорян. Гами і арпеджіо

К.Флеш. Гами і арпеджіо

Г.Шрадік. Вправи. Ч. 2

Етюди

Г.Венявський. 8 етюдів для двох скрипок

П.Гавін'є. 24 етюда

Б.Кампаньолі. Етюди

П.Ровеллі. 12 каприсів

Варіант I.

А.Хачатурян. Концерт

Р.Щедрін. У наслідування Альбенісу

Н.Паганіні. Кантабіле

О.Некрасов. Елегія.

Кубінська нар.п. в обр.О.Циганкова « Голубка»

Варіант II.

Д.Тартіні-Соната соль мінор.

С.Мейтус.Аллегро.

Б.Міхеєв « Слов'янський триптих»

В.Івко « Репліки»

К.Мясков .Скерцо.

Варіант III.

Д.Перголезі . Концерт І ч

П.Чайковський. Мелодія

Є.Мілка « 4 коломийки»

.О.Циганков « Гусляр та скоморох»

К.Домінчен.Скерцо.

Орієнтовний пісенний репертуар

Ой, є в лісі калина /українська народна пісня/

Галя по садочку ходила /українська народна пісня/

Осіння пісенька /муз. Д.Васильєва-Буглая/

Веселий музикант /муз. А.Філіпенка, сл. Т.Волгіної/

Диби-диби /українська народна пісня/

Веселі гуси /українська народна пісня/

Тень-Тень /муз. В.Калинникова/

Пісня Лисички з дитячої опери "Коза-дереза" /муз. М.Лисенка/

Ялинка /муз. А.Філіпенка, сл. М.Познанської/

Зимонько-снігуронько /муз. Я.Степового, сл. Л.Глібова/

Ялинонька /муз. М.Красєва, сл. З.Александрової/

Ой, по горі льон, льон /українська народна пісня/
Мамине свято /муз. А.Зноско-Боровського, сл. Т.Волгіної/
Вийди, вийди, сонечко /українська народна пісня/
Ой минула вже зима /українська народна пісня/
Пчілка /муз. Я.Степового, сл. народні/
Іди, іди, дощику /українська народна пісня/
Як діждемо літа /українська народна пісня/
Во поле береза стояла /російська народна пісня/
Два півники /українська народна пісня/
Подоляночка /українська народна пісня/
А ми просо сіяли /українська народна пісня/
Ходить гарбуз по городу /українська народна пісня/
Розлилися води /українська народна пісня/
Ходить сонечко по вулиці /українська народна пісня/
Соловейко, сватку, сватку /українська народна пісня/
Край долини мак /українська народна пісня/
Котику сіренський /українська народна пісня/
Щебетала пташечка /українська народна пісня/
Ягілочка /українська народна пісня/
Ой на горі жито /українська народна пісня/
Вербовая-дощечка /українська народна пісня/
Петрушка /муз. Я.Брамса/
Наш край /муз. Д.Кабалевського, сл. А.Пришельця/
Коломийка /муз. О.Рожавської, сл. Г.Бойка/
Струмок /муз. А.Штогаренка, сл. Н.Забіли/
Я коза ярая /українська народна пісня/
А все красне сонечко припекло /муз. П.Козицького, сл. О.Олеся/
Женчик-бренчик /українська народна пісня/
Вийди, вийди, Іванку /українська народна пісня/
Зоре моя вечірня /муз. Я.Степового, сл. Т.Шевченка/
Пісенька горобчика /муз. З.Компанійця, сл. П.Синявського/
Колискова /муз. В.-А.Моцарта - Б.Фліса/
Ой з-під горки все туман /українська народна пісня/
Ой на горі жита много /українська народна пісня/
Дороги /муз. О.Новикова, сл. Л.Ошаніна/
Заповіт /оро. К.Стеценка, сл. Т.Шевченка/
Дума мої /муз. Я.Степового, сл. Т.Шевченка.

Оригінальний концертний репертуар для домри Твори великої форми

Б. Алексеев Концерт в 3-х ч.
П.Барчунов Концерт для домри №2
І.Ботвінов Концерт
М. Будашкін Концерт ля мінор

Б.Гібалін Концерт
П.Глушков Концертна фантазія на укр..нар.теми.
В.Городлівська Концертне рондо
К.Домінчен Концерт
Ю.Зарицький Концерт в 3-х ч.
В.Золотарьов Концерт в 3-х ч.
В.Івко. Концерт-таката. Концертіно. Сонатіна. Поема-концерт. Basso-
ostinato.Соната для двох домр соло.
Є.Кичанов. Концерт.
Д.Клебанов. Концерт.
І.Ковач. Концертіно.
Б.Кравченко. Концерт.
М.Маркевич. Білоруська фантазія.
К.Мясков. Концерт для домри в 3-х ч.
Ю.Ніколаєв. Соната.
В.Панін. Сюїта в 3-х частинах.
В.Подгорний. Концерт.
В.Полєвой. Соната.
М.Раков. Сюїта. Соната.
Т.Смірнова. Концерт.Концертна сюїта-варіація.
А.Пуренков. Білоруська рапсодія.
І.Хуторянський. Концерт.
П.Чекалов. Соната.
Ю.Шишаков. Концерт.
Л.Шишенін. Концерт.

Твори малої форми

П.Барчунов . Пісня. Романтичний монолог. Експромт.
Р.Белялов. Скерцо.
Л.Бетховен .Анданте з варіаціями. Сонатіна для мандоліни. Адажіо.
І.Вімер Пісня-поема.
В.Городовська Пісня. Скерцо.
В.Дікусаров. Посвята
К.Домінчен.Скерцо.
В.Івко. Варіації на лемківську народну тему.
Є.Кичанов. Скерцо.
Г.Козаков. Скерцо. Поему на тему «Елегнії» М.Лисенка
Я.Лапинський. Танець. Піццікато.
В.Лаптев. Концертне алегро. Молодіжний танок.
А.Ленський. Концертне скерцо для домри і фо-но.
Б.Міхеєв. Сімь характерних п'ес для домри соло. Ліричний альбом.
Російський зошит. Монолог. Дві концертні п'єси для домри з оркестром.
Слов'янський триптих.
Є.Мілка. « 4 коломийки» для домри з фо-но, з гітарою.
К.Мясков .Скерцо.

О.Некрасов. Елегія. Гуцульське коло.
М.Осокин. Юмореска.
В.Полєвой. Елегія. Козачок. Гуцулка. Дві монодії для домри соло.
М.Раков. Ліс:фрагмент з балади.
О.Репніков . Скерцо.
І.Рогальов. Скерцо.
О.Розанов. Фантазія на болгарські теми.
Т.Смірнова. Дві п'єси –Протяжна. Ігрова.
І.Стеценюн. Скерцо.
О.Хватов. Веснянка.
О.Холмінов. Російський танок.
О.Циганков. Плясові найграші. «Травушка-муравушка», «Белолица-круглолиця». Сюїта «Старогородські мотиви». «Коробейники». «Гусляр та скоморох». Весела прогулянка. Інтродукція та Чардаш. Пісня. Протяжна. Песа-жарт для домри з оркестром. Скерцо.
І.Чайкін. Романс.
М.Черьюмухін. Шість п'єс для домри.
Ю.Чічков. Концертіно.
Г.Шендерьов. Концертіно.
О.Широков. Валянки. Легенда.
Ю.Шишаков. Варіації. Думка. Інтермеццо. Мелодія. Найграші.
Прелюдія. Плясова. Песа-жарт. Рондо « вічний рух». Струмок. Весільна. Скерцино. Танок. Хороводна. Жартівлива. Гумореска.

ВАРИАНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ

ДЛЯ ДОМРИ

I варіант

1. Д.Тартіні-Соната соль мінор.
2. В.Івко « Репліки»
3. О.Некрасов « Елегія»
4. Кубінська нар.п. в обр.О.Циганкова « Голубка»

II варіант

1. Д.Перголезі . Концерт I ч
2. Б.Міхеєв « Слов'янський триптих»
3. В.Івко « Ескіз»
4. В обр.О.Циганков р.н.п. «Травушка-муравушка»

III варіант

- 1.А.Вівальді Концерт для скрипки Соль мажор
- 2.Є.Мілка « 4 коломийки»
- 3.К.Домінчен « Поема»
- 4.О.Циганков « Гусляр та скоморох»

ДЛЯ ГІТАРИ

I варіант

- 1 Й.С.. Бах.** Жига та дубль з сюіти ля мінор.
2. М.Джуліані Варіації на тему іспанської фолії.
3. С.Руднєв «Липа вікова»
- 4.Р. Діенс Небесний Вальс.

II варіант

1. Й.С.Бах Прелюдія, фуга та алегро з сюіти Ре мажор.
- 2.Л.Ленъяні .Фантазія.
- 3.Х.Родриго Три іспанських танця
4. Е.Віла-Лобос Шоро.

III варіант

- 1Д..Брешанелло Партита Мі мінор.
- 2.Л.Льобот Варіації на тему іспанської фолії.
- 3.А.Барріос Вальс № 4.
- 4.І.Альбеніс «Астурія»

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ДЛЯ ДОМРИ

Основна література

1. Асафьев Б. «Музыкальная форма как процесс», часть 2 «Інтонація», Музика 1971.
2. Алексеев И. «Методика преподавания игры на баяне», М.Музгиз.1960.
3. Бандура-Скода Є. I,II «Интерпретация Моцарта», М.Музика,1972.
4. Браудо И. « Артикуляция», Л. 1973.
5. Гарбузов М. « Зонная природа динамического слуха», М.Музгиз,1955
6. Гелис .Н.. « Техника левой руки домриста»/ рукопис/
7. Гелис Н. «Работа правой руки домриста» /рукопис/
8. Давидов М. « Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяністів» К. 1983.
9. Івко.В. «про роль слуховых настанов у формуванні інтонаційної культури домриста» /рукопис/
- 10.Івко.В « Техніка інструментального іntonування»,К. 1998, матеріали 2 Всеукраїнської науково-практичної конференції.

ДЛЯ ГІТАРИ

- 1. Агафонин П.** « Школа игры на шестиструнной гитаре.»-М.,1987
- 2 Агуадо Д. «Этюды для шестиструнной гитары.»М.,1979
3. Альбом пьес для шестиструнной гитары Вип.1.Киев.,1976
- 4 Альбом пьес для шестиструнной гитары Вип.2.Киев.,1979
5. Барриос А. Произведения для шестиструнной гитары.М.,1989
- 6 .Вещицкий П. «Самоучитель игры на шестиструнной гитаре.»-М.,1988
7. Иванов-Крамской А. «Школа игры на шестиструнной гитаре». -М.,1968
8. Иванов-Крамской А. «Школа игры на шестиструнной гитаре.»-М.,1989
9. Калинин В. «Самоучитель игры на шестиструнной гитаре»-М.,1998

10. Каркаssi M. « Школа игры на шестиструнной гитаре.»-М.,1988

Додаткова література для домри

- 1 Бендерский.Д. «Киевская школа воспитания исполнителя на народных інструментах».
- 2.Бортнік.Є « Формування та розвиток домового мистецтва в Україні».
3. Бортнік .Є « Домра в самодіяльному мистецтві».
- 4 Іванов.П. « оркестр українських народних інструментів» К. 1981.
5. Имханицкий.Н. « У истоков русской народной оркестровой культуры»
- 6.Имханицький.Н. «Формирование и развитие русской народной инструментальной культуры письменной традиции.»
- 7.Евдокимов.В. « Одесская академическая школа народно-инструментального искусства в Украине».
8. Коган .Г. « У врат мастерства», « Работа пианиста», М., Музика,1958
9. Комаренко.В. « Український оркестр народних інструментів.» К. 1960.
10. Кременштейн Б. « Самостоятельная работа пианиста». М. Музика, 1965
- 11 Лысенко М. ,Михеев Б « Школа игры на четырехструнной домре»,К. 1989.
- 12 Лысенко М. « Методика обучения на домре», К. Музична Україна, 1990
13. Мартинсен К. « Индивидуальная фортепианская техника», М. Музика
- 14 Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, актуальні напрямки відродження та розвитку народно-інструментального мистецтва в Україні
- 15 Назаров И. «основы музыкально-исполнительской техники и метод её совершенствования», М. Музика. 1983
- 16 Нейгауз Г. « Об искусстве фортепианной игры», М. Музика, 1982
17. Пересада.И. « Справочник. Оркестры и ансамбли народных инструментов». - М. 1985.
- 18 . Пшеничный.Д. « Аранжировка для народных инструментов» К. 1980.
- 19 Свиридов М. «основы обучения игре на домре» .Л. Музика. 1968.
20. Флеш К. « Искусство скрипичной игры»,М. Музика. 1960
- 21 Ципин Т. «Обучение игре на фортепиано», М.,Музика, 1984
- 22 Шапов А. « Фортепианская педагогика», М. Музика. 1960
- 23 .Школа фортепианной транскрипции. Скл. Г.Коган, вып.. И.М. 1970.
- 24 Ямпольский И. « Основы скрипичной аппликатуры»,М. Музика,1977.

ДЛЯ ГІТАРИ

- 1 Bach J.S. Lautenwerke/Musica per chitarra.Budapest.,1980
- 2 Bach J.S. Buch fur die Gitarre. Leipzig.,1952
- 3 Брауэр Л.Произведения для шестиструнной гитары. М.,1986
- 4 Гаврилов А. «Популярные пьесы для шестиструнной гитары.»-Єкат.,1998
- 5 Кардосо Х. Пьесы для шестиструнной гитары -М.,1999
- 6 Кирьянов Н. Школа игры на шестиструнной гитаре.-М.,1991
- 7 Klassiker der gittare. Band 1. Leipzig.,1977

- 8 Klassiker der gittare. Band 2. Leipzig.,1978
  - 9 Klassiker der gittare. Band 3. Leipzig.,1979
  - 10 Klassiker der gittare. Band 4. Leipzig.,1980
  - 11 Klassiker der gittare. Band 5. Leipzig.,1981
  - 12 Кузин Ю. Азбука гитариста в 3-х частях–Новосиб.,1999
  - 13 Ларичев Е. «Самоучитель игры на шестиструнной гитаре».-М.,1971
  - 14 Ларичев Е. « Классическая шестиструнная гитара».-М.,2000
  - 15 Латиноамериканская музыка для шестиструнной гитары.-М.,1969
  - 16 «Любимые мелодии для шестиструнной гитары.»-М.,1998
  - 17 «Лютневая музыка эпохи ренессанса. Вып.1.Лейпциг.»,1981
  18. Морено-Торроба Ф. «Произведения для шестиструнной гитары.»-
  - 19 Произведения для шестиструнной гитары.»-Л,1981
  - 20 Пухоль Э. Школа игры на шестиструнной гитаре.-М.,1987
-
- 21 «Пьесы русских композиторов для шестиструнной гитары.»-М.,1981
  22. Руднев С. « Обработки русских народных песен».1994
  23. Таррега Ф. «Избранные произведения для шестиструнной гитары.»-М.,1983
  - 24 Шипулин А . «Моя гитара-Новосибирск.»,1986
  25. «Этюды для шестиструнной гитары»-Л.,1987
  26. «100 этюдов для развития универсальной гитарной техники.Омск.»,1999